

S

yn. akt: I C 1328/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2023 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie: Przewodniczący: sędzia Juliusz Ciejek

Protokolant: sekretarz sądowy Anna Kosowska

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2023 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **W. D., P. M. i J. M.**

przeciwko **(...) Bank (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę i ustalenie

zasądza od pozwanego na rzecz powodów P. M. i J. M. łącznie kwotę 97.238 zł 05 gr (dziewięćdziesiąt siedem tysięcy dwieście trzydzieści osiem złotych pięć groszy) za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów zwrotu pozwanemu kwoty otrzymanej, to jest 113.920 zł 37 gr (sto trzynaście tysięcy dziewięćset dwadzieścia złotych trzydzieści siedem groszy),

ustala nieistnienie pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 28.07.2008 r. zawartej między powodami, a pozwanym,

umarza postępowanie w zakresie żądania zapłaty na rzecz powoda W. D.,

w pozostałym zakresie powództwo oddala,

zasądza od pozwanego na rzecz powodów tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę 11.851 (jedenaście tysięcy osiemset pięćdziesiąt jeden) zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, w tym kwotę 10.851 (dziesięć tysięcy osiemset pięćdziesiąt jeden) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 1328/21

UZASADNIENIE

W pozwie wniesionym w dniu 7 grudnia 2021 r. przeciwko (...) Bank (...) Spółka Akcyjna (dalej: Bank) powodowie J. M., P. M. i W. D. wniosli o:

zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 97.238,05 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od dnia 15.09.2008 r. do dnia 16.07. 2021 r. w następujący sposób:

- na rzecz powoda ad. 1 i ad. 2 łącznie kwotę 64.825,36 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 17.09.2021 r. do dnia zapłaty,

- na rzecz powoda ad. 3 kwoty 32.412,69 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 17.09.2021 r. do dnia zapłaty,

ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 28.07.2008 r. zawartej między powodami, a pozwanym,

ewentualnie

zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 43.671,57 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z pobraniem środków od dnia 15.09.2008 r. do dnia 16.07.2021 r. w następujący sposób:

- na rzecz powoda ad. 1 oraz ad. 2 łącznie kwoty 29.114,38 zł,

- na rzecz powoda ad. 3 kwoty 14.557,19 zł

wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 36.697 zł od dnia 17.09.2021 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 6.974,57 zł od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty.

Nadto wnieśli o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w podwójnej stawce oraz opłat skarbowych od pełnomocnictw wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że istotą sporu pozostaje sporna kwestia oceny zgodności z prawem powstałego stosunku prawnego oraz ocena treści postanowień zawartych w § 4 ust. 2 i ust. 3, § 16 ust., § 22 ust. 2 pkt 1, 2b i 3, § 36 ust. 1 pkt 1 i 2, § 39 ust. 1 i 2 części ogólnej umowy, dotyczących klauzuli denominujących świadczenia stron dwoma miernikami wartości określanymi dowolnie przez pozwanego. W ocenie strony powodowej umowa kredytu jest bezwzględnie nieważna. Kwestionowane postanowienia stanowią klauzulę abuzywną zmierzającą do zaburzenia równowagi kontraktowej na wyłączną korzyść pozwanego, który wykorzystał swoją silniejszą pozycję względem konsumentów oraz ich nieświadomość i brak specjalistycznej wiedzy co do ryzyka związanego z oferowanym produktem. Powyższe postanowienia naruszają dobre obyczaje oraz prowadzą do znaczącej nierównowagi praw i obowiązków ze szkodą dla konsumentów, a w konsekwencji są bezskuteczne. Bezskuteczność postanowień prowadzi do nieważności całej umowy. Środki pobrane od powodów przez pozwanego w wyniku wykonywania nieważnej umowy stanowią świadczenie nienależne, którego powodowie domagają się zasądzenia na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

W zakresie żądania ewentualnego, na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd roszczenia głównego powodowie wskazali, że kwestionowane postanowienia powinny zostać uznane za bezskuteczne w świetle art. 385¹ § 1 k.c., zaś umowa uznana za dalej obowiązującą w treści pozbawionej kwestionowanych postanowień zgodnie z treścią art. 385¹ § 2 k.c. Na skutek wyeliminowania abuzywnych postanowień z umowy, powodowie domagają się zwrotu świadczenia nienależnego na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.

(pozew k. 4-15)

Pozwany (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie solidarnie od powodów na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu swojego stanowiska wskazał, że kwestionuje roszczenie powodów w całości. Uzasadniając swoje stanowisko zaprzeczył, aby umowa kredytu zawierała klauzule niedozwolone. W ocenie pozwanego postanowienia umowne nie są sprzeczne z dobrymi obyczajami, zasadami współżycia społecznego oraz nie naruszają rażąco interesów

powodów. Pozwany podkreślił, że kursy kupna i sprzedaży poszczególnych walut wyrażone w Tabeli kursów były i są kursami rynkowymi, determinowanymi przez aktualną sytuację na rynku walutowym. Korzystanie z tabeli kursów miało charakter fakultatywny i zależało od woli stron, a ponadto klient był uprawniony do negocjowania kursu waluty (...). Powodowie byli świadomi ryzyka kursowego istniejącego zarówno na etapie wypłaty jak i spłaty kredytu oraz jego wpływu na zaciągnięte zobowiązanie. W ocenie strony pozwanej powodowie nie mają interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w dochodzeniu roszczenia o ustalenie. Pozwany wskazał, że świadczenie powodów znajduje usprawiedliwienie w łączącej strony umowie kredytu, co tym samym wyklucza możliwość kwalifikowania świadczenia powodów jako świadczenia nienależnego. Pozwany podniósł również zarzut przedawnienia roszczeń powodów.

(odpowiedź na pozew k. 59-90)

Pismem z dnia 13.09.2023 r. strona powodowa dokonał modyfikacji powództwa cofając żądanie zapłaty na rzecz powoda W. D. zarówno do roszczenia głównego jak i roszczenia ewentualnego wraz z zrzeczeniem się roszczenia. Wobec powyższej zmiany, powodowie wnieśli o:

zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów ad. 1 i ad. 2 kwoty 97.238,05 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 17.09.2021 r. do dnia zapłaty, tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od dnia 15.09.2008 r. do dnia 16.07. 2021 r.,

ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 28.07.2008 r. zawartej między powodami, a pozwanym,

ewentualnie

zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kwoty 43.671,57 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z pobraniem środków od dnia 15.09.2008 r. do dnia 16.07.2021 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 36.697 zł od dnia 17.09.2021 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 6.974,57 zł od dnia następnego po dniu doręczenia odpisu pozwu do dnia zapłaty.

(pismo powodów – k. 273-274, protokół rozprawy – k. 282-283)

Pozwany wyraził zgodę na cofnięcie powództwa.

(protokół rozprawy – k. 290)

Na rozprawie w dniu 19.09.2023 r. pełnomocnik pozwanego złożył oświadczenie o skorzystaniu przez bank z prawa zatrzymania do czasu zaoferowania przez powodów zwrot świadczenia udzielonej kwoty 113.920,37 zł wypłaconą w związku z podpisaną umową kredytu, na wypadek uznania umowy za nieważną.

(protokół rozprawy – 282-283)

Powodowie zakwestionowali zgłoszony przez pozwanego zarzut zatrzymania.

(pismo powodów – k. 284-285)

Sąd ustalił, co następuje:

Powodowie J. M. i P. M. zamierzali kupić mieszkania w celu zaspokojenia własnych potrzeb mieszkaniowych. Ze względu na to, że nie mieli zdolności kredytowej, umowę kredytu zawarł z nimi ojciec powódki W. D.. Powodowie zawnioskowali o udzielenie kredytu w walucie (...). Wniosek o udzielenie kredytu zawierał oświadczenie, że

powodowie zostali poinformowani o ryzyku zmiany stóp procentowych polegających na tym, iż w przypadku wzrostu stawki referencyjnej podwyższeniu ulega oprocentowanie kredytu/pożyczki, które spowoduje wzrost raty spłaty oraz że poniosą ryzyko zmiany kursów walutowych oraz zmiany stóp procentowych. Wniosek powodów o udzielenie kredytu uzyskał pozytywną decyzję.

(dowód: wniosek kredytowy – k. 92-99, rejestracja wniosku kredytowego – k. 105, modyfikacja wniosku kredytowego – k. 106, zatwierdzenie wniosku kredytowego – k. 107, zeznania powodów – k. 282-283)

W dniu 28 lipca 2008 r. powodowie jako konsumenci zawarli z pozwanym Bankiem umowę nr (...) o kredyt mieszkaniowy (...). Umowa składała się z części szczegółowej ((...)) oraz z części ogólnej ((...)).

Zgodnie z treścią umowy Bank udzielił im kredytu w kwocie 57.842,28 CHF. Celem kredytu było nabycie spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego (§ 2 ust. 1 i ust. 2 pkt 1-15 (...)). Kredyt został udzielony na okres 480 miesięcy od dnia zawarcia umowy do 15.07.2048 r. (§2 ust. 4, § 7 ust. 1 (...)).

Prowizja za udzielenie kredytu wynosiła 1,2 % kwoty kredytu tj. kwota 694,11CHF (§ 3 ust. 1 (...)).

Zgodnie z § 4 (...) umowy zabezpieczenie spłaty kredytu stanowiły: hipoteka zwykła i kaucyjna na nieruchomości należącej do kredytobiorców, przelew wierzytelności pieniężnej z umowy ubezpieczenia nieruchomości od ognia i innych zdarzeń losowych, oświadczenie o poddaniu się egzekucji i klauzula potrącenia wierzytelności z rachunku (...) w (...) S.A.

Ponadto w umowie ustalono, że Bankowi przysługiwać będą odsetki od kredytu w walucie kredytu, według zmiennej stopy procentowej, w stosunku rocznym, której wysokość miała być ustalona w dniu rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, jako suma stawki referencyjnej i marży (§ 6 ust. 1 zdanie 1 (...)). W § 1 ust. 1 pkt 12 lit. b) (...) została zdefiniowana stawka referencyjna jako wartość stawki referencyjnej, w zależności od wybranej waluty LIBOR dla franka szwajcarskiego ((...)) dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M) – dotyczy kredytów udzielonych w (...). Dla celów ustalenia stawki referencyjnej Bank miał posługiwać się stawką LIBOR publikowaną odpowiednio o godzinie 11.00 (...) lub 11:00 na stronie informacyjnej R., w drugim dniu poprzedzającym dzień rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, zaokrąglony według matematycznych zasad do czterech miejsc po przecinku. W przypadku braku notowań stawki referencyjnej LIBOR dla danego dnia do wyliczenia stopy procentowej stosuje się odpowiednio notowania z dnia poprzedzającego dzień, w którym było prowadzone notowanie stawki LIBOR. Za dzień braku notowań stawki LIBOR uznaje się ponadto dzień uznany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej za dzień wolny od pracy (§ 7 ust. 1 (...)). W dniu sporządzania umowy: stawka referencyjna wynosiła 2, (...)p., marża 2,08 p.p., a oprocentowanie kredytu 5, (...)p. w stosunku rocznym (§ 2 ust. 5-8 (...)). W § 7 ust. 2 i 3 (...) wskazano, że wzrost stawki referencyjnej wpływa na podwyższenie oprocentowania kredytu, które spowoduje wzrost spłaty raty kredytu. Zmiana wysokości stawki referencyjnej powoduje zmianę wysokości oprocentowania kredytu o taką samą liczbę punktów procentowych.

Strony ustaliły, że wypłata kredytu nastąpi jednorazowo przelewem w terminie do dnia 31.08.2008 r. na rachunek bankowy zbywcy nieruchomości. Wypłata kredytu miała nastąpić w terminie do 3 dni roboczych od złożenia pisemnej dyspozycji kredytobiorców i po stwierdzeniu spełnienia przez kredytobiorców warunków wypłaty kredytu. Przed wypłatą kredytu kredytobiorca był zobowiązany do ustanowienia prawomocnych zabezpieczeń, o których mowa w § 4 ust. 3-4 umowy, dokonania ubezpieczenia, o którym mowa w § 9 (...) oraz przedłożenia umowy sprzedaży nieruchomości w formie aktu notarialnego (6 ust. 1-4 (...), § 3 ust. 1 oraz ust. 4-5 (...)). Kredyt miał być wypłacony w walucie polskiej, na finansowanie zobowiązań w Rzeczypospolitej Polskiej, z zastosowaniem kursu kupna dla dewiz obowiązującego w pozwanym Banku w dniu realizacji zlecenia płatniczego, według aktualnej Tabeli kursów (§ 4 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 2 (...)). Zgodnie z § 4 ust. 1 pkt 1 umowy kredyt jest wypłacany w walucie wymiennej na finansowanie zobowiązań kredytobiorcy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej oraz w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego. W przypadku wypłaty kredytu albo transzy w walucie wymiennej innej niż waluta kredytu zastosowanie miał kurs kupna/sprzedaży dla dewiz obowiązującego w pozwanym Banku w dniu zlecenia płatniczego,

według aktualnej Tabeli kursów (§ 4 ust. 3 (...)). W § 1 ust. 1 pkt 14 (...) została zdefiniowana Tabela Kursów jako Tabela kursów (...) SA obowiązująca w chwili dokonywania przez (...) SA określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępna w (...) SA oraz na stronie internetowej (...) SA. W § 1 ust. 1 pkt 19 (...) waluta wymiennalna została zdefiniowana jako waluta wymiennalna, której kursy są zamieszczane w Tabeli kursów.

Splata kredytu miała następować w równych ratach kredytowo-odsetkowych w drodze potrącania przez Bank swoich wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego ((...)) kredytobiorcy zgodnie z zawiadomieniem o wysokości raty spłaty. W przypadku spłaty zadłużenia z tytułu kredytu w ratach annuitetowych pierwsza i ostatnia rata są ratami wyrównującymi (§ 7 (...), § 4 ust. 4 (...) oraz § 18 (...), § 20 (...), § 21 (...)). Zgodnie z § 22 ust. 2 pkt 1 (...) w przypadku dokonywania spłat zadłużenia kredytobiorcy z (...) środki z rachunku miały być pobierane w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennalnej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w pozwanym Banku w dniu wymagalności, według aktualnej Tabeli kursów. Splata mogła też jednak nastąpić w walucie kredytu z rachunku walutowego lub w walucie innej niż waluta kredytu, w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty spłaty kredytu w walucie wymiennalnej, w której udzielony jest kredyt, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w pozwanym Banku w dniu wymagalności, według aktualnej Tabeli kursów (§ 22 ust. 2 pkt 2 (...)).

Zgodnie z § 32 ust. 1 (...) niespłacenie przez kredytobiorcę części albo całości raty spłaty kredytu w terminie określonym w umowie, spowoduje, że należność z tytułu zaległej spłaty staje się zadłużeniem przeterminowanym i może zostać przez (...) SA przeliczona na walutę polską, przy zastosowaniu kursu sprzedaży dla dewiz, obowiązującego w (...) SA w dniu wymagalności spłaty raty, według aktualnej Tabeli kursów. Ponadto strony ustaliły, że jeżeli splata zadłużenia przeterminowanego i odsetek nastąpi w walucie innej niż walut polska:

- w formie bezgotówkowej – kwota wpłaty zostanie przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w pozwanym banku w dniu wpływu środków,
- w formie gotówkowej - kwota wpłaty zostanie przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej według kursu kupna dla pieniędzy (aktualna Tabela kursów Banku) obowiązującego w pozwanym banku w dniu wpływu środków (§ 36 ust. 1 (...)).

Kredyt uważa się za spłacony w całości, jeżeli wynikające z umowy zadłużenia, po spłacie ostatniej raty kredytu i odsetek wynosi „zero” albo jeżeli w wyniku ostatecznego rozliczenia wystąpi nadpłata lub niedopłata, nie wyższa niż dwukrotność kosztu pocztowej przesyłki poleconej do kredytobiorcy, wyrażona w walucie polskiej, przy zastosowaniu kursu średniego NBP, obowiązującego w dniu spłaty kredytu, zgodnie z aktualną Tabelą kursów (§ 39 ust. 1 (...)). W przypadku nadpłaty wyższej niż dwukrotność kosztu pocztowej przesyłki poleconej do kredytobiorcy, wyrażonej w walucie polskiej, przy zastosowaniu kursu średniego Narodowego Banku Polskiego, obowiązującego w dniu spłaty kredytu, zgodnie z aktualną Tabelą kursów, wypłata przez (...) S.A. kwoty nadpłaty zostanie dokonane w formie przelewu na:

wskazany przez kredytobiorcę rachunek prowadzony w walucie polskiej, przy zastosowaniu obowiązującego w (...) S.A. w dniu wypłaty kursu kupna dla dewiz, zgodnie z aktualną Tabelą kursów,

rachunek walutowy,

wskazany przez kredytobiorcę rachunek prowadzony w walucie innej niż waluta kredytu, przy zastosowaniu kursu kupna/sprzedaży dla walut, obowiązującego w (...) S.A. w dniu wypłaty według aktualnej Tabeli kursów (§ 39 ust. 2 (...)).

W § 11 ust. 2 (...) zostało zawarte oświadczenie, że kredytobiorcy zostali poinformowani, o tym że ponoszą ryzyko zmiany kursów waluty, polegające na wzroście wysokości zadłużenia z tytułu kredytu oraz wysokości rat kredytu,

wyrażonych w walucie polskiej, przy wzroście kursów waluty kredytu oraz ryzyko stopy procentowej, polegające na wzroście raty spłaty przy wzroście stawki referencyjnej.

W § 14 ust. 4 (...) wskazano, że szacunkowy całkowity koszt kredytu, o którym mowa w § 3 ust. 1 (...) został wyliczony zgodnie z ustawą o kredycie konsumenckim. Do obliczenia szacunkowego całkowitego kosztu kredytu – przy przeliczeniu kwot wyrażonych w walucie kredytu na równowartość kwot wyrażonych w walucie polskiej- bank stosuje kurs sprzedaży dla dewiz, zgodnie z aktualną Tabelą kursów, obowiązującą w chwili rejestracji umowy w systemie informatycznym.

Zgodnie z § 16 (...) prowizja od udzielonego kredytu, płatna w dniu zawarcia umowy, będzie przeliczona na walutę polską przy zastosowaniu wynikającego z aktualnej Tabeli kursów sprzedaży : 1) dla dewiz- w przypadku wpłaty w formie przelewu środków, 2) pieniędzy – w przypadku wpłaty w formie gotówkowej. Potrącenie przez (...) S.A. prowizji od udzielonego kredytu z kwoty kredytu nie wymagało złożenia przez kredytobiorcę odrębnej dyspozycji wypłaty kredytu lub transzy.

(dowód: umowa z zał. k. 21-28, oświadczenie pozwanego – k. 100, odpis księgi wieczystej – k. 101-102, oświadczenie o ustanowieniu hipoteki – k. 103, wniosek o wpis hipoteki – k. 104, rejestracja umowy kredytowej – k. 108)

Umowa została zawarta na wzorcu umownym, w którym kredytobiorcy nie mogli wprowadzić istotnych zmian.

(dowód: przesłuchanie stron k. 282-282)

Na wniosek kredytobiorców kredyt został wypłacony w dniu 13.08.2008 r. w kwocie 57.842,28 CHF, co stanowiło równowartość 113.920,37 zł.

(dowód: zaświadczenie - k. 28-33, dyspozycja wypłaty kredytu – k. 109, potwierdzenie uruchomienia kredytu – k. 110)

Powodowie P. M. i J. M. od 15.09.2008 r. do 16.07.2021 r. na rzecz pozwanego z tytułu spłaty rat umowy kredytu uiścili tytułem spłaty kapitału 52.897,15 zł zaś tytułem spłaty odsetek kwotę 44.333,71 zł, a odsetek karnych 7,19 zł łącznie kwotę 97.238,05 zł. Powód W. D. nie uczestniczył w spłacie kredytu.

(dowód: zaświadczenie - k. 28-33 , zeznania powodów – k. 282-283)

Powodowie wezwali pozwanego do zwrotu nienależnego świadczenia wskazując, że treści umowy zawarte były postanowienia abuzywne, skutkujące nieważnością umowy. Pozwany nie uznał roszczeń powodów.

(dowód: reklamacja – k. 34-36, pismo pozwanego – k. 37-38)

Sąd zważył, co następuje:

Roszczenie powodów P. M. i J. M. o zapłatę kwoty 97.238,05 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego uznano za zasadne. Uwzględnieniu podlegało również żądanie wszystkich powodów o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 28.07.2008 r. W ocenie Sądu, mimo, że sama konstrukcja umowy nie jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego, to jednak zawiera ona postanowienia niedozwolone, których eliminacja skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą. Postępowanie podlegało umorzeniu w zakresie roszczenia W. D. o zapłatę wobec jego cofnięcia. Sąd oddalił jedynie żądanie odsetkowe.

Stan faktyczny został ustalony w oparciu o dokumenty przedłożone do akt sprawy, których wiarygodności żadna ze stron nie kwestionowała oraz zeznania świadka i powodów nie stwierdzając podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Przesłuchany w sprawie świadek A. K. (k. 250-257) wskazał, że nie pamięta powodów oraz okoliczności związanych z udzieleniem powodom kredytu. W związku z powyższym zeznał na okoliczność ogólnych procedur stosowanych przy zawieraniu umów kredytu z pozwanym bankiem.

Sąd na podstawie art. 235² § 1 pkt 6 k.p.c. pominął dowód z zeznań świadka D. K. wobec nie wskazania przez pozwanego adresu świadka (k. 282v). Korespondencja kierowana do świadka nie została przez niego odebrana (k. 247-248, 263-264).

Ostatecznie, powodowie w pierwszym rzędzie domagali się zapłaty kwoty 97.238,05 zł na rzecz P. M. i J. M. z tytułu zwrotu bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z nieważnością umowy i pobraniem świadczeń nienależnych i ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu hipotecznego nr (...) (...) z dnia 28.07.2008 r. Na wypadek oddalenia tego żądania – zapłaty kwoty 43.671,57 zł na rzecz P. M. i J. M. tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanego w związku z pobraniem środków od dnia 15.09.2008 r. do dnia 16.07.2021 r.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. można domagać się stwierdzenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli strona ma w tym interes prawny, rozumiany jako obiektywną potrzebę usunięcia wątpliwości lub niepewności co do istnienia lub charakteru stosunku łączącego ją z inną stroną. Przyjmuje się również, że interesu w wytoczeniu powództwa o ustalenie nie ma, jeżeli swój cel strona może osiągnąć formułując dalej idące żądanie, które będzie czynić zadość jej potrzebom np. w formie żądania zwrotu świadczeń spełnionych na podstawie nieistniejącego lub nieważnego stosunku prawnego.

W ocenie Sądu powodowie mają interes prawny w wystąpieniu z żądaniem pozwu, a polega on na tym, że w istocie domagają się definitywnego usunięcia niepewności prawnej co do istnienia nawiązanego na podstawie umowy stosunku prawnego lub jego treści w przypadku wyeliminowania niektórych ich postanowień z uwagi na ich niedozwolony charakter. Zgodnie z art. 385¹ k.c. skutkiem eliminacji takich postanowień nie zawsze musi być upadek całej umowy, gdyż co do zasady powinna ona obowiązywać dalej w zmienionej treści. W przypadku umowy długoterminowej, jakim jest objęta pozwem umowa kredytu, żądanie zwrotu kwot wypłaconych lub wpłaconych może wynikać z różnych przyczyn, zatem samo rozstrzygnięcie o uwzględnieniu lub oddaleniu żądania zapłaty na tle takiej umowy nie zawsze wyeliminuje wątpliwości co do jej istnienia lub treści. Taką możliwość daje natomiast rozstrzygnięcie o żądaniu ustalenia nieważności lub nieistnienia stosunku prawnego, jakim jest umowa kredytu wskutek jej upadku spowodowanego następczym powołaniem się przez kredytobiorcę – konsumenta – na niedozwolony charakter niektórych jej zapisów, względnie ustalenie, że te zapisy nie są dla niego wiążące (są bezskuteczne).

Dla rozstrzygnięcia o żądaniach stron w pierwszej kolejności rozważyć należało, jaki jest charakter umowy podpisanej przez strony i czy wskazywane przez powodów postanowienia miały charakter niedozwolony.

Zasadnicze postanowienia umowy w ocenie Sądu spełniają przesłanki z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (w brzmieniu obowiązującym w dacie jej zawarcia – dalej pr. bank.) i pozwalają na uznanie jej za umowę kredytu bankowego. Znane są bowiem strony umowy, kwota i waluta kredytu (57.842,28 CHF), cel, na jaki został udzielony (zakup lokalu mieszkalnego), zasady i termin jego spłaty (ratalnie), wysokość oprocentowania i zasady jego zmiany (suma stałej marży i zmiennej stopy referencyjnej) oraz inne niezbędne warunki wynikające z art. 69 ust. 2 powołanej ustawy.

Oceny postanowień ww. umowy nie zmienia okoliczność, że kwota udzielonego kredytu została określona i poddana oprocentowaniu w walucie szwajcarskiej, a miała być wypłacona i spłacana w walucie polskiej. Zgodnie z art. 358 § 1 k.c., w jego brzmieniu w dacie zawierania umowy, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogły być wyrażone tylko w pieniądzu polskim z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie. Już w tej dacie art. 69 ust. 2 pkt 2 pr. bank. przewidywał możliwość zawierania umów kredytu ze wskazaniem waluty obcej, zaś wyjątek dopuszczający tego typu umowy z udziałem banków wynikał z obowiązujących wówczas przepisów ustawy z

dnia 27 lipca 2002 r. – Prawo dewizowe (pr. dewiz.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 i 3 pr. dewiz. oraz art. 1 i 2 pkt 18 pr. dewiz. dokonywanie obrotu dewizowego przez banki było dozwolone m.in. wówczas, gdy dotyczyło zawarcia umowy lub dokonania innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywania takich umów lub czynności.

Nie ulega wątpliwości, że postanowienia umowy zawartej przez strony przewidywały rozliczenia kredytu w walucie szwajcarskiej, wypłatę kredytu w PLN na finansowanie zobowiązań w kraju, a nadto spłatę w różnych walutach. Tym samym umowa stron mogła powodować rozliczenia w walutach obcych i przenoszenie własności wartości dewizowych, a zatem mieściła się w ramach ustawowego zezwolenia, stanowiącego jednocześnie wyjątek od zasady wyrażonej w art. 358 § 1 k.c.

Jak już wskazano, w umowie wyraźnie określono, że wypłata kredytu nastąpi w PLN na finansowanie zobowiązań w kraju (§ 4 ust. 1 pkt 2 (...)). Nie ulega też wątpliwości, że przeznaczeniem kredytu było nabycie nieruchomości w Polsce. Spłata kredytu wyrażonego w (...) mogła natomiast następować w PLN (§ 7 ust. 4 (...), § 22 ust. 2 pkt 1 (...)). Mogła też jednak nastąpić w walucie kredytu (§22 ust. 2 pkt 2 (...)).

Oznaczałoby to, że walutą zobowiązania kredytowego był frank szwajcarski (...), jednak walutą jego wykonania – zgodnie z treścią umowy – miała być waluta polska (PLN).

Istota umowy sprowadzała się zatem do zobowiązania Banku, aby postawił do dyspozycji kredytobiorców pewną kwotę w PLN, która w dacie wypłaty stanowić miała równowartość kwoty wyrażonej dokładnie w (...), zaś powodowie zobowiązali się spłacać w PLN równowartość rat kredytu wyrażonych w (...) według wartości takiej raty na dzień spłaty.

Umowa stron zawiera zatem elementy przedmiotowo istotne, które mieszczą się w konstrukcji umowy kredytu bankowego i jako takie stanowią jej w pełni dopuszczalny oraz akceptowany przez ustawodawcę wariant. O akceptacji takiej świadczy nadto wyraźne wskazanie tego rodzaju kredytów (denominowanych) w treści art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 prawa bankowego oraz wprowadzenie art. 75b prawa bankowego, na podstawie nowelizacji tej ustawy, które to zmiany weszły w życie z dniem 26 sierpnia 2011 r. Umowa taka jest nadto dopuszczalna na podstawie art. 353¹ k.c., zgodnie z którym strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Istota umowy stron polegała bowiem na stworzeniu przez Bank możliwości wykorzystania przez powodów równowartości określonej kwoty pieniędzy z obowiązkiem zwrotu w określonym czasie takiej równowartości, przy czym miernikiem tych wartości pozostawać miał kurs waluty szwajcarskiej do waluty polskiej. Zauważyć trzeba, że ryzyko zmiany kursu waluty przyjętej jako miernik wartości świadczenia z zasady może wywoływać konsekwencje dla obu stron – w przypadku podwyższenia kursu podwyższając wartość kredytu w PLN, którą miał oddać do dyspozycji Bank, a nadto podwyższając jego wartość, którą miał spłacać kredytobiorca, a w przypadku obniżenia kursu - obniżając wysokość tych świadczeń. W konsekwencji trudno uznać, aby konstrukcja umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, a realizowanego w walucie polskiej, była w swej zasadzie sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Ryzyko takiego ukształtowania stosunku prawnego obciąża bowiem obie strony.

Przedstawione okoliczności pozwalają uznać, że powodowie mieli świadomość zarówno rodzaju zawartej z pozwanym umowy kredytu, jak też wiążących się z tym konsekwencji prawnych i finansowych. Podpisując umowę oświadczyli w § 11 ust. 2 (...), że zostali poinformowani o ryzyku zmiany kursów waluty i zmiennej stopy procentowej i to ryzyko ponoszą, jak również w treści § 7 ust. 2 i 3 (...) znajduje się informacja o skutkach zmiany stawki referencyjnej. Wobec powyższego twierdzenia strony powodowej dotyczące braku pouczenia o ryzyku kursowym powodów należy uznać za niezasadne.

Niemniej, wskazany mechanizm obliczania wzajemnych zobowiązań w sposób określony w umowie stron wymaga oceny w aspekcie sposobu ustalania kursu waluty niezbędnego do tych operacji, gdyż powodowie podnieśli zarzut, że postanowienia umowy w tym zakresie mają charakter niedozwolony.

Zgodnie z art. 385¹ k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami lub rażąco naruszając jego interesy, nie są wiążące, jeżeli nie zostały uzgodnione indywidualnie. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu, co w szczególności odnosi się do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Zgodnie z utrwalonym już orzecnictwem „wszelkie klauzule sporządzone z wyprzedzeniem będą klauzulami pozbawionymi cechy indywidualnego uzgodnienia i okoliczności tej nie niweczy fakt, że konsument mógł znać ich treść”, przy czym uznanie, że treść danego postanowienia umownego została indywidualnie uzgodniona wymagałoby wykazania, że „konsument miał realny wpływ na konstrukcję niedozwolonego (abuzywnego) postanowienia wzorca umownego”, a „konkretny zapis był z nim negocjowany” (wyrok SA w Warszawie z 14 czerwca 2013 r. w sprawie VI ACa 1649/12 ; wyrok SA Warszawa z dnia 15 maja 2012 r. w sprawie VI ACa 1276/11, wyrok SA w Poznaniu z 6 kwietnia 2011 r. w sprawie I ACa 232/11).

W związku ze stanowiskiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej ((...)), zajęтым w wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...) na tle wykładni dyrektywy (...), i podtrzymanym tam poglądem dotyczącym natury klauzul wymiany (czyli dotyczących kursów walutowych stosowanych do rozliczeń umów kredytowych), które wprowadzając do umów kredytowych ryzyko kursowe, określają faktycznie główny przedmiot umowy (pkt 44 powołanego wyroku), należy przyjąć, że postanowienia umowy stron w tym zakresie, jeżeli nie zostały sformułowane jednoznacznie, podlegają kontroli w celu stwierdzenia, czy nie mają charakteru niedozwolonego (art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. drugie k.c.). W przypadku uznania ich za niedozwolone, a tym samym za niewiążące kredytobiorcę, który zawiera umowę jako konsument, konieczne staje się również rozważenie skutków tego stanu rzeczy.

Nie ulega wątpliwości, że powodowie zawarli umowę jako konsumenci w rozumieniu art. 22¹ k.c. Okoliczność ta nie była kwestionowana przez pozwanego, jak również zgromadzony w sprawie materiał dowody nie prowadzi do odmiennego wniosku.

W konsekwencji należy dokonać oceny postanowień dotyczących kursów używanych do przeliczenia zobowiązań stron w ramach umowy. Ich istota sprowadza się do wskazania, że wysokość zobowiązań wynikających z umowy będzie wielokrotnie przeliczana z zastosowaniem dwóch rodzajów kursu waluty. Bezspornie mechanizm (konkretny sposób) ustalania kursu nie został opisany w żaden sposób, gdyż umowa w tym względzie odsyła tylko do „Tabeli kursów” definiowanej jako tabela banku. Oznacza to, że zgodnie z umową Bank miał całkowitą swobodę w zakresie ustalania kursu waluty. Ponadto nie ulega wątpliwości, że umowa stron stanowiła wzorzec umowny stosowany w Banku. Układ umowy wskazuje, że kredytobiorcy mogli określić potrzebną im kwotę w walucie obcej, określić przeznaczenie kredytu, uzgodnić okres kredytowania, sposób zabezpieczenia, wskazać rachunki do wypłaty i spłaty kredytu. Nie ma jednak podstaw do przyjęcia, że pozostałe postanowienia i oświadczenia były możliwe do wynegocjowania. Do tego byłoby bowiem konieczne wykazanie, że kredytobiorca miał realny wpływ na kształt każdego z tych postanowień, czyli przedstawiono mu możliwość jego zmiany, z której zrezygnował. Powódka J. M. zeznała „Nie informowano nas że może coś w tej umowie negocjować, zmieniać.” (k. 282-283). Taka okoliczność nie wynika natomiast ani z zeznań powodów, ani świadka, co oznacza, że postanowienia w zakresie kursów wymiany stosowanych w Tabeli nie były uzgodnione indywidualnie w rozumieniu art. 385¹ § 1 i 3 k.c.

Nie sposób przy tym przyjąć, że takie uzgodnienie nastąpiło w wyniku wskazania rachunku do obsługi kredytu prowadzonego w PLN. Wskazanie takie w żaden sposób nie odnosi się bowiem do kursu, który miałby być przyjmowany do rozliczenia kredytu.

Brak jest dowodu, aby kredytobiorcy zostali poinformowani, w jaki sposób te kursy i ta tabela jest kształtowana i świadomi tego wyrazili zgodę na ich stosowanie.

W ocenie Sądu nie doszło zatem do indywidualnego uzgodnienia wszystkich postanowień umowy. Dla wykazania takiego faktu konieczne byłoby bowiem udowodnienie nie tyle, że powodowie mieli możliwość formułowania pytań i negocjacji, lecz że taka możliwość była im realnie przedstawiona w odniesieniu do poszczególnych postanowień i świadomie z niej zrezygnowali. Tego pozwany nie udowodnił.

W konsekwencji, w ocenie Sądu nie ma podstaw do przyjęcia, że postanowienia umowy w zakresie mechanizmu ustalania kursu waluty, wyznaczającego wysokość zobowiązania powodów względem pozwanego, a tym samym i wysokość świadczenia głównego banku, zostały w przypadku umowy stron uzgodnione indywidualnie. Jako, że powodowie wskazywali, że te postanowienia są niedozwolone, należało rozważyć, czy – skoro dotyczą głównego przedmiotu umowy – są wystarczająco jednoznaczne i czy wynikające z nich prawa lub obowiązki stron zostały ukształtowane sprzecznie z dobrymi obyczajami lub w sposób rażąco naruszający interesy powodów jako konsumentów. Odwołują się one do tabeli, co do której wskazano jedynie, że chodzi o tabelę obowiązującą w banku, bez wskazania, w jaki konkretnie sposób jest ona ustalana i jak ustalane są umieszczone tam kursy walut. To zaś nie pozwala na jednoznaczne określenie zakresu tych postanowień i konsekwencji płynących dla kredytobiorcy. Nie można uznać, aby tak sformułowane postanowienia były wystarczające jednoznaczne. Kwestionowane postanowienia umowy wskazywały na dwa rodzaje kursów – kurs kupna do ustalenia wysokości kredytu, którą należy wypłacić w PLN oraz kurs sprzedaży do ustalenia wysokości spłaty całego zadłużenia w przypadku jego przeterminowania. Sposób ustalania wysokości miesięcznych rat spłaty i sposobu przeliczenia kursu waluty nie został w ogóle wskazany w umowie – jedynie zostało zawarte postanowienie, że kredytobiorca otrzyma zawiadomienie z wysokością rat spłaty (§ 18 ust. 2 (...)). Zważywszy, że sposób ustalania tych kursów nie został określony w umowie, oznacza to, że mógł on być wyznaczany jednostronnie przez Bank, czego nie zmienia okoliczność, że w pewnym zakresie mógł też doznawać ograniczeń ze strony regulatora rynku, czy z uwagi na sytuację gospodarczą, gdyż kredytobiorca nie miał na to żadnego wpływu. Na tle tak ukształtowanych postanowień dotyczących kursu waluty, która ma być miernikiem waloryzacji (przeliczania) zobowiązań wynikających z umów kredytu bankowego utrwalony jest już pogląd, że mają one charakter niedozwolony, gdyż są „nietransparentne, pozostawiają pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron” (uzasadnienie wyroku SN w sprawie V CSK 382/18). Wysokość kredytu wyrażonego w walucie obcej do wypłaty w walucie polskiej, a następnie wysokość, w jakiej spłaty w walucie polskiej, będą zaliczane na spłatę kredytu wyrażonego w walucie obcej, zależą bowiem wyłącznie od jednej ze stron umowy. Powyższe oznacza, że po zawarciu umowy kredytobiorcy mieli ograniczoną możliwość przewidzenia wysokości kwoty, jaka zostanie im wypłacona (Bank miał na to czas, w trakcie którym mógł zmienić swój kurs), a następnie wysokości zadłużenia w PLN, skoro kursy wymiany w toku dalszego wykonywania umowy określić miał Bank. Pozwany mógł zatem w sposób dowolny kształtować wysokość swojego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu, jak również wysokość zobowiązania kredytowego w toku spłaty kredytu. Tym samym uzyskał też narzędzie do potencjalnego zminimalizowania niekorzystnych dla siebie skutków zmiany kursów na rynku międzybankowym lub zmian w zakresie oprocentowania (obniżka stopy bazowej), gdyż teoretycznie mógł je rekompensować zmianami kursu przyjętego do rozliczenia kredytu.

W ocenie Sądu przyznanie sobie przez pozwanego we wskazanych postanowieniach jednostronnej kompetencji do swobodnego ustalania kursów przyjmowanych do wykonania umowy prowadzi do wniosku, że była ona sprzeczna z dobrymi obyczajami i naruszała rażąco interesy kredytobiorców w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., oceniane na datę zawarcia umowy (art. 385² k.p.c. – uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17). Takie rozwiązania dawały Bankowi, czyli tylko jednej ze stron stosunku prawnego, możliwość przerzucenia na kredytobiorców całego ryzyka wynikającego ze zmiany kursów waluty i pozostawiały mu całkowitą swobodę w zakresie ustalania wysokości ich zadłużenia przez dowolną i pozbawioną jakichkolwiek czytelnych i obiektywnych kryteriów możliwość ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia spłaty kredytu. Nie niweczy tego okoliczność, że wypłata kredytu teoretycznie mogła nastąpić w walucie innej niż PLN. Jak już bowiem wskazano, w przypadku umowy stron nie było takiej możliwości, gdyż kredyt nie był przeznaczony na finansowanie zobowiązań poza granicami RP. Nie zmienia tego

również okoliczność, że Bank miał w swojej ofercie możliwość zawarcia umowy ramowej w zakresie współpracy na rynku finansowym, w której jedną z opcji były negocjowane transakcje wymiany walut wymienialnych. Powodowie nie zawierali tego rodzaju umowy.

Po pierwsze, postanowienia takiej umowy nie były elementem umowy kredytu, lecz kreowały odrębny stosunek zobowiązaniowy.

Po drugie, realizacja takiej wymiany walut nie mogła nastąpić na etapie zawierania umowy kredytu, lecz dopiero na etapie jej wykonania, a – jak wskazano wyżej – oceny abuzywności postanowień umownych dokonuje się na datę zawarcia umowy.

Po trzecie, okoliczność, że kredytobiorca mógł negocjować kurs, według którego ma nastąpić wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), lecz realizowano wyłącznie w PLN, nie zmienia tego, że nie mógł otrzymać kwoty w (...), ale nadal wyłącznie w PLN. Możliwość negocjowania kursu dotyczyła zatem wyłącznie etapu wykonania umowy, przy czym dostrzec trzeba, że realizacja tej możliwości również zależała wyłącznie od Banku, który decydował o tym, czy zaakceptuje ewentualne propozycje kredytobiorcy co do kursu waluty.

Podsumowując, nawet zawarcie umowy ramowej przy okazji zawierania umowy kredytu nie zmieniało tego, że wypłata kredytu, którego kwotę określono w (...), mogła nastąpić wyłącznie w PLN, według kursu, którego wysokość zależała wyłącznie od woli Banku, który narzucał kredytobiorcy określoną przez siebie wysokość kursu, a kredytobiorca mógł zaakceptować taką propozycję, a w przypadku braku takiej akceptacji i tak stosowałby własną tabelę.

Oceny powyższej nie zmienia również okoliczność, że spłata kredytu mogła nastąpić zarówno w walucie kredytu, jak i w innej walucie. Możliwość taka nie eliminowała bowiem zaburzenia równowagi stron, do której dochodziło na etapie uruchomienia kredytu po kursie zależnym wyłącznie od Banku.

Dodatkowo wskazać należy, że swobodę ustalania kursu przez Bank eliminowała jedynie możliwość wypłaty kredytu w walucie kredytu oraz spłaty w tej walucie, gdyż do wszystkich pozostałych walut Bank miał prawo stosować własny kurs. Oznacza to również, że możliwość spłaty w walucie kredytu nie przywracała wystarczająco nierównowagi między stronami wynikającej z tego, że na etapie wypłaty kredytu, którego wysokość określono w (...), ale wypłata miała nastąpić wyłącznie w PLN, wysokość wypłacanego kredytu w PLN ostatecznie zależała zawsze od decyzji Banku (czy to w ramach tabeli, czy to w ramach negocjacji na podstawie umowy ramowej).

W świetle powyższych okoliczności przyjąć należy, że postanowienia uprawniające Bank do jednostronnego i nieskrępowanego ustalania kursu przyjmowanego do rozliczenia umowy stron należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ k.c. Nie ma znaczenia, czy z możliwości dowolnego kształtowania kursu Bank korzystał. Dla uznania postanowienia umownego za niedozwolone wystarczy bowiem taka jego konstrukcja, która prowadzi do obiektywnej możliwości rażącego naruszenia interesów konsumenta, przy czym zgodnie z art. 385² k.c. ewentualna abuzywność postanowień umowy podlega badaniu na datę jej zawarcia z uwzględnieniem towarzyszących temu okoliczności i innych umów pozostających w związku z umową objętą badaniem (uchwała SN z 20 czerwca 2018 r. w sprawie III CZP 29/17).

Skoro zatem dla oceny abuzywności zapisów umów istotny jest stan z daty ich zawarcia, to bez znaczenia dla tej oceny pozostaje, w jaki sposób pozwany wykonywał lub wykonuje umowę, w szczególności to, w jaki sposób ustalał, czy też ustala swoje kursy, czy odpowiadały one kursom rynkowym, w jaki sposób pozyskiwał środki na prowadzenie akcji kredytowej i w jaki sposób księgował, czy też rozliczał te środki oraz środki pobrane od kredytobiorców. Tym samym zbędne było prowadzenie postępowania dowodowego zmierzającego do poczynienia takich ustaleń.

Podsumowując, w ocenie Sądu wskazane wyżej postanowienia umowy dotyczące stosowania dwóch różnych rodzajów kursów, które mogły być swobodnie ustalone przez jedną ze stron umowy (Bank) nie zostały uzgodnione indywidualnie i kształtowały zobowiązania kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich

interesy, a zatem miały charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ k.c., a w związku z tym nie wiążą powodów. Wylimitowanie wskazanych zapisów przy zachowaniu postanowień dotyczących określenia kwoty kredytu w (...) oznaczałoby, że kwota kredytu powinna zostać przeliczona na PLN, a kredytobiorcy w terminach płatności kolejnych rat powinni spłacać raty w PLN, przy czym żadne postanowienie nie precyzowałoby kursu, według którego miałyby nastąpić takie rozliczenia. Nie ma przy tym możliwości zastosowania w miejsce wylimitowanych postanowień żadnego innego kursu waluty.

Zgodnie z wiążącą wszystkie sądy Unii Europejskiej wykładnią dyrektywy (...) dokonaną przez (...) w powołanym już wyżej wyroku z dnia 3 października 2019 r. w sprawie (...):

w przypadku ustalenia, że w umowie zostało zawarte postanowienie niedozwolone w rozumieniu dyrektywy (którą implementowały do polskiego porządku prawnego przepisy art. 385¹ i nast. k.c.), skutkiem tego jest wyłącznie wylimitowanie tego postanowienia z umowy, chyba że konsument następczo je zaakceptuje,

w drodze wyjątku możliwe jest zastosowanie w miejsce postanowienia niedozwolonego przepisu prawa o charakterze dyspozytywnym albo przepisem, który można by zastosować za zgodą stron, o ile brak takiego zastąpienia skutkowałby upadkiem umowy i niekorzystnymi następstwami dla konsumenta, który na takie niekorzystne rozwiązanie się nie godzi (pkt 48, 58 i nast. wyroku (...)),

nie jest możliwe zastąpienie postanowienia niedozwolonego przez odwołanie się do norm ogólnych prawa cywilnego, nie mających charakteru dyspozytywnego, gdyż spowodowałoby to twórczą interwencję, mogącą wpłynąć na równowagę interesów zamierzoną przez strony, powodując nadmierne ograniczenie swobody zawierania umów (dotyczy m.in. art. 56 k.c., art. 65 k.c. i art. 354 k.c. - por. w szczególności pkt 57-62 wyroku (...)),

w przypadku ustalenia, że wylimitowanie postanowień niedozwolonych powoduje zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy, nie ma przeszkód, aby przyjąć, zgodnie z prawem krajowym, że umowa taka nie może dalej obowiązywać (por. w szczególności pkt 41-45 wyroku (...)),

nawet jeżeli skutkiem wylimitowania niedozwolonych postanowień miałyby być unieważnienie umowy i potencjalnie niekorzystne dla konsumenta następstwa, decyzja co do tego, czy niedozwolone postanowienia mają obowiązywać, czy też nie, zależy od konsumenta, który przed podjęciem ostatecznej decyzji winien być poinformowany o takich skutkach (por. w szczególności pkt 66-68 wyroku (...)).

Wskazać przy tym trzeba, że ani prawo unijne, ani prawo polskie nie wymaga, aby w związku z zastrzeżeniem klauzuli abuzywnej konsument bezwzględnie uzyskał możliwość powołania się na nieważność całej umowy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie (...), J. P. i V. P. przeciwko SOS financ spol. sr.o., (...)-144, pkt 33).

Brak możliwości stosowania norm o charakterze ogólnym nie pozwala jednak na sięgnięcie do domniemanej woli stron lub utrwalonych zwyczajów (art. 65 k.c. i art. 56 k.c.), które w odniesieniu do innych stosunków prawnych pozwalałyby na ustalenie wartości świadczenia określonego w walucie obcej np. przez odniesienie się do tej waluty według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski lub innych kursów wskazywanych przez strony w umowie. Nie ma zwłaszcza możliwości sięgnięcia po przepis art. 358 § 2 k.c., który posługuje się kursem średnim NBP w przypadku możliwości spełnienia świadczenia wyrażonego w walucie obcej. Po pierwsze, świadczenie obu stron było wyrażone w walucie polskiej (wypłata kredytu i jego spłata następowały bowiem w PLN, a (...) był tylko walutą indeksacyjną). Po drugie, wspomniany przepis nie obowiązywał w dacie zawarcia umowy (wszedł w życie z dniem 24 stycznia 2009 r.), zaś uznanie pewnych postanowień umownych za niedozwolone skutkuje ich wylimitowaniem z umowy już od daty jej zawarcia, co czyni niemożliwym zastosowanie przepisu, który wówczas nie obowiązywał. Nawet gdyby uznać, że art. 358 § 2 k.c. mógłby być stosowany do skutków, które nastąpiły po dacie jego wejścia w życie, to nadal brak byłoby możliwości ustalenia kursu, według którego należałoby przeliczać zobowiązania stron sprzed tej daty, czyli przede wszystkim ustalić wysokości zadłużenia w (...) po wypłacie kredytu.

W ocenie Sądu eliminacja postanowień określających kurs wymiany i brak możliwości uzupełnienia umowy w tym zakresie skutkuje obiektywnym brakiem możliwości jej wykonania przez obie strony zgodnie z jej istotą, tj. jako umowy kredytu bankowego.

Zgodnie z art. 69 ust. 1 pr. bank. umowa kredytu polega bowiem na tym, że Bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Po wyeliminowaniu z umowy stron postanowień dotyczących kursów wymiany, wiadomo jedynie, że Bank zobowiązuje się postawić do dyspozycji kredytobiorcy równowartość określonej kwoty franków szwajcarskich w złotych polskich, lecz nie wiadomo, jak ma być ustalona ta równowartość (według jakiego miernika). Podobnie nie wiadomo, jaką kwotę powinni zwrócić kredytobiorcy, która miałaby być równowartością rat określonych w (...). Nie eliminuje tego możliwość spłaty w (...), gdyż nie w takiej walucie nastąpiła wypłata kredytu, a co więcej, nie wiadomo, czy Bank wywiązał się ze swojego zobowiązania, gdyż nie wiadomo, na podstawie jakiego kursu przeliczyć równowartość kredytu określonego w (...) na wypłatę w PLN. W konsekwencji nie da się ustalić kwoty kredytu w walucie wykonania zobowiązania, a brak jednoznacznego określenia kwoty kredytu udostępnianego i podlegającego zwrotowi (czy to w postaci ściśle określonej kwoty, czy to przez ściśle i jednoznaczne określenie parametrów do jej ustalenia – np. kursu wymiany) oznacza brak jednego z przedmiotowo istotnych elementów umowy kredytu wskazanych w art. 69 pr. bank. Brak jednego z takich elementów oznacza, że umowa jest niezgodna z art. 69 pr. bank. i tym samym sprzeczna z prawem i z tego względu nieważna (art. 58 k.c.). Nieważność umowy oznacza, że nie istnieje stosunek zobowiązaniowy między stronami, jaki miałby powstać w wyniku jej zawarcia.

Z podanych przyczyn, na podstawie art. 189 k.p.c. w związku z art. 58 § 1 k.c. i art. 69 pr. bank, powództwo o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego umowy kredytu w związku z nieważnością umowy kredytu nr (...) (...) z dnia 28.07.2008 r. zawartej między powodami, a pozwanym, należało uwzględnić, o czym Sąd orzekł jak w **punkcie II sentencji wyroku.**

Z uwagi na powyższe w oparciu o art. 410 § 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów P. M. i J. M. kwotę 97.238,05 zł, o czym orzekł **jak w pkt I sentencji wyroku.**

Powyższa kwota stanowi sumę świadczeń uiszczonych przez powodów P. M. i J. M. tytułem spłaty rat kapitałowo-odsetkowych w okresie 15.09.2008 r. do dnia 16.07.2021 r. w łącznej kwocie 97.238,05 zł. Powodowie udokumentowali żadaną kwotę zaświadczeniem wystawionym bezpośrednio przez bank, którego autentyczności pozwany nie podważył. Z tego względu Sąd oparł na nim swoje ustalenia, co do wysokości należnego powodom świadczenia. Dokonanie zsumowania wpłat dokonanych przez powodów nie stanowiło skomplikowanego działania matematycznego. Z tego względu Sąd pominął wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu bankowości, finansów oraz rachunkowości jako nieistotny dla rozstrzygnięcia.

Zgodnie z poglądem przyjętym przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 7.05.2021 r. w sprawie (...), w przypadku następczej nieważności umowy kredytowej po obu jej stronach powstają odrębne roszczenia o zwrot świadczeń nienależnie spełnionych. Ostatecznie zatem świadczenia te podlegają zwrotowi niezależnie od siebie, bez konieczności badania z urzędu, czy ich wzajemna wysokość prowadzi do powstania stanu wzbogacenia, który byłby miarą zwrotu różnicy między tymi świadczeniami. Sąd Najwyższy nadał wskazanej uchwale moc zasady prawnej, co oznacza, że będzie ona stosowana przez ten sąd również w innych sprawach.

Bezzasadne byłoby przy tym powoływanie się na przez Bank na brak obowiązku zwrotu świadczenia z uwagi na przepisy art. 411 k.c., gdyż w pkt. 1 tej regulacji wyraźnie wskazano, że nie dotyczy on sytuacji, w której zwrot ma dotyczyć świadczenia spełnionego m.in. w wykonaniu nieważnej czynności prawnej – jak w sprawie niniejszej.

Strona powodowa spłacając kredyt nie spełniała również świadczeń z tytułu umowy przed nadejściem terminu ich wymagalności (art. 411 pkt 4 k.c.), skoro z uwagi na nieważność umowy nie była zobowiązana do takich spłat, a co najwyżej do zwrotu świadczenia nienależnego, jakim stała się wypłacona im kwota kredytu.

Ponadto, wskazać należy że dochodzone przez powodów roszczenie nie jest przedawnione. Pobranie środków z rachunku bankowego powodów przez Bank następowało w wyniku nieważnej czynności prawnej, dlatego nie można tego określić jako świadczenia okresowego. Zastosowanie zatem znajdzie co do zasady w niniejszej sprawie dziesięcioletni termin przedawnienia, albowiem roszczenie powodów powstało przed zmianą przepisów wprowadzonych ustawą z 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 poz. 1104). Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 3 ww. ustawy do przysługujących konsumentowi roszczeń powstałych przed dniem wejścia jej w życie i w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, których terminy przedawnienia są określone w art. 118 i art. 125 § 1 kodeksu cywilnego, stosuje się jego przepisy w brzmieniu dotychczasowym. Skoro zatem powodowie dochodzą roszczenia z tytułu pobranych im środków w okresie od 15.09.2008 r. do dnia 16.07.2021 r. to w dacie wejścia w życie zmienianych przepisów – 9 lipca 2018 r. – dziesięcioletni termin przedawnienia nie upłynął, a zatem ma on zastosowanie w dalszym ciągu w zakresie roszczeń powodów z tytułu zapłaty. Należy odwołać się też do wyroków (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie (...) i z dnia 10.06.2021 r. w sprawie (...) oraz w połączonych sprawach (...) uznając w tej mierze zarzut za bezskuteczny. Zgodnie z wyrokami (...), przepisy dyrektywy (...) w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń konsumenckich, mających na celu stwierdzenie, że dane postanowienia umowne mają charakter nieuczciwy, jednak nie sprzeciwiają się przedawnieniu roszczeń restytucyjnych będących następstwem takiego stwierdzenia. Co więcej, bieg terminu przedawnienia takich roszczeń nie może się skończyć przed datą powzięcia przez konsumenta wiedzy o niedozwolonym charakterze takiego postanowienia, względnie przed dniem, w którym przy zachowaniu przeciętnej staranności wiedzę taka mógł obiektywnie rzecz biorąc powziąć. „Należy zauważyć, że termin przedawnienia może być zgodny z zasadą skuteczności tylko wtedy, gdy konsument miał możliwość poznania swoich praw przed rozpoczęciem biegu lub upływem tego terminu.” (teza 46 do wyroku (...) (...)). Nie oznacza to jednak, że zdarzenie to nie może nastąpić później to jest pomiędzy dowiedzeniem się o wadach umowy np. od adwokata, a momentem złożenia pozwu w sądzie. Powódka J. M. na rozprawie w dniu 19.09.2023 r. wskazała „W 2018, 2019 zaczął się robić szum medialny wokół tego typu kredytów, trochę poczytałam na ten temat i okazało się, że umowy mogą być napisane wadliwie. Zgłosiłam się do kancelarii. Wysłałam skan umowy, potwierdzono mi, że umowa zawiera niedozwolone zapisy. Było to chyba w 2021 roku.” (k.282-282).

Wskazano tam również, że zasadę skuteczności ochrony praw konsumentów „...należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu przewidującemu, że wytoczone przez konsumenta powództwo o zwrot kwot nienależnie wypłaconych na podstawie nieuczciwych warunków umownych w rozumieniu dyrektywy (...) lub warunków sprzecznych z wymogami dyrektywy (...) podlega trzyletniemu terminowi przedawnienia rozpoczynającemu bieg w dniu, w którym nastąpiło bezpodstawne wzbogacenie.” (teza 66 do wyroku (...) z dnia 22.04.2021 r. w sprawie w sprawie (...)). Podnoszono jednak, że z uwagi na tak krótki okres przedawnienia w prawie krajowym – 3 lata, nie można tego uznać za czas możliwy na podjęcie stosownej reakcji przez konsumenta. Podobnie wcześniej omawiany wyrok (...) dotyczy 5 letniego okresu przedawnienia liczonego w prawie francuskim od dnia zawarcia umowy. W prawie polskim okres przedawnienia tego typu roszczeń wynosił 10 lat tak więc jest w ocenie Sądu dostatecznym na pozyskanie stosownej wiedzy i podjęcie kroków procesowych przez konsumenta.

Podobne stanowisko do wyroku (...), w dniu 7 maja 2021 r zajął polski Sąd Najwyższy. Sąd uznał, iż rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia rozpoczyna się w momencie zakwestionowania umowy frankowej - złożenia reklamacji, wystosowanie wezwania do zapłaty, złożenia pozwu w Sądzie.

Sąd uwzględnił zarzut zatrzymania zgłoszony przez pozwanego na podstawie art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c. – o czym orzekł **w punkcie I sentencji wyroku**. W związku z ustaleniem, że umowa kredytu nr (...) (...) z dnia 28.07.2008 r. zawarta pomiędzy powodami, a pozwanym jest nieważna oraz zasądzeniem zwrotu świadczeń spełnionych przez powodów w okresie od 15.09.2008 r. do dnia 16.07.2021 r. na rzecz pozwanego, pozwanemu przysługuje również

roszczenie względem powodów. Zgodnie z art. 497 k.c. prawo zatrzymania z art. 496 k.c. znajduje zastosowanie również w przypadku nieważności umowy wzajemnej. Umowa kredytu zawarta pomiędzy stronami była właśnie taką umową. Tym samym roszczenie powodów o zwrot łącznie kwoty 97.238,05 zł i roszczenie pozwanego o zwrot kwoty 113.920,37 zł są świadczeniami wzajemnymi. Z uwagi na to, że pozwany w wyniku nieważnej umowy świadczył na rzecz powodów poprzez wypłatę kwoty 113.920,37 zł, może domagać się zwrotu świadczenia w takiej wysokości i z tego względu Sąd uwzględnił zarzut zatrzymania zgłoszony przez pozwanego.

W konsekwencji, Sąd nie zasądził odsetek za opóźnienie od dochodzonej przez powodów kwoty od dnia 17.09.2021 r. do dnia zapłaty ponieważ pozwany ze względu na zgłoszony zarzut zatrzymania nie pozostaje w opóźnieniu w spełnieniu świadczenia. W związku z tym powództwo o zasądzenie odsetek podlegało oddaleniu wobec nie spełnienia przesłanek z art. 481 § 1 k.c., o czym Sąd orzekł w **punkcie IV sentencji wyroku**.

Pismem z dnia 13.09.2023 r. powód W. D. cofnął powództwo o zapłatę (k.273). W ocenie Sądu czynność powoda nie jest sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, z prawem ani nie zmierza do obejścia prawa, a więc dopuszczalna. Wobec skutecznego cofnięcia powództwa przez powoda, Sąd na podstawie art. 355 w zw. z art. 203 § 1 k.p.c. umorzył postępowania w zakresie żądania zapłaty na rzecz powoda W. D., o czym orzekł jak w **punkcie III sentencji wyroku**.

Uwzględnienie tego żądania dezaktualizuje potrzebę odnoszenia się do żądania ewentualnego.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 100 k.p.c. poprzez obciążanie pozwanego obowiązkiem ich zwrotu na rzecz powodów w całości. Powodowie ulegli swemu żądaniu w nieznacznym zakresie tj. odnośnie odsetek ustawowych za opóźnienie od kwoty 97.238,05 zł od dnia 17.09.2021 r. do dnia zapłaty. Cofnięcia powództwa przez jednego z trzech powodów nie można w okolicznościach niniejszej sprawy traktować jak przegrania sprawy w zakresie dochodzonej kwoty 97.238,05 zł. Powyższa kwota była dochodzona od samego początku przez stronę powodową i została zasądzona w pełnej wysokości jednak na rzecz pozostałych powodów. Z tego względu w ocenie Sądu nie można strony powodowej traktować jako stronę przegrywającą postępowanie w tym zakresie i obciążać jej kosztami.

Koszty procesu po stronie powodowej obejmowały uiszczoną opłatę od pozwu (1.000 zł), opłatę za pełnomocnictwa (51 zł), wynagrodzenie pełnomocnika (radcy prawnego) w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (10.800 zł).

Sąd nie znalazł podstaw do zasądzenia na rzecz powodów zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w podwójnej wysokości, o co powodowie wnosili. Niniejsza sprawa nie wymagała ponad standardowego nakładu pracy ze strony pełnomocnika oraz licznej wymiany pism procesowych.

O odsetkach od zasądzonych kosztów procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1¹ k.p.c.

Z tego względu Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11.851 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, o czym orzekł w **punkcie V sentencji wyroku**.